

Johannelunds teologiska högskola
Rektor

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Agnes Ers
08-563 085 21
agnes.ers@hsv.se
BESLUT

2009-06-02
Reg. nr 641-964-09

Johannelunds teologiska högskolas rätt att utfärda kandidatexamen i teologi

Högskoleverket finner anledning att ifrågasätta Johannelunds teologiska högskolas rätt att utfärda kandidatexamen i teologi.

Ärendets hantering

Johannelunds teologiska högskola fick 2007 av regeringen rätt att utfärda kandidatexamen i teologi, efter Högskoleverkets prövning som resulterade i ett förslag till beviljande. I Högskoleverkets yttrande framhölls att den nya examensrätten skulle följas upp vilket nu har skett. Som sakkunniga i denna uppföljning har Högskoleverket anlitat professor Anders Jeffner (ordförande), fil.dr och lektor Marja-Liisa Keinänen, professor David Hellholm och studentrepresentant Johanna Ekhagen. Underlaget för bedömningen har varit skriftligt underlag från Johannelunds teologiska högskola och ett platsbesök vid högskolan den 11 mars 2009. Högskoleverket har parallellt med denna granskning genomfört fördjupade granskningar av utbildningar inom religionsvetenskap och teologi vid en rad statliga utbildningsanordnare (beslut 2009-06-02, reg. nr 643-3060-07). De sakkunnigas yttrande bifogas, liksom Högskoleverkets PM.

Bedömning

Bedömningen har gjorts utifrån de krav som ställs i högskolelagen och högskoleförordningen och utifrån de kvalitetsaspekter som Högskoleverket har utarbetat.

De sakkunnigas bedömning är att kvaliteten på utbildningen vid Johannelunds teologiska högskola är otillfredsställande på följande punkter.

- Utbildningen har för få perspektiv från andra religioner och presenterar för lite beteendevetenskapliga metoder för religionsstudier.
- Det behöver göras tydligare att de kurser som vill förmedla eller förutsätter en kristen luthersk tro inte är obligatoriska och inte blandas ihop med de akademiska studierna.

- De pastoral momenten i poänggivande kurser bör skiljas ut från högskolekurserna.
- Kurser som ges vid Centrum för Utveckling håller inte alltid högskolemässig nivå och bör inte kunna ge högskolepoäng vid Johannelunds teologiska högskola.

Högskoleverket instämmer i de sakkunnigas bedömning. Dessutom gör Högskoleverket bedömningen att kvaliteten i utbildningen vid Johannelunds teologiska högskola är otillfredsställande på följande punkter.

- Lärarkapaciteten och lärarkompetensen är otillfredsställande när det gäller andra religioner än kristendomen och inom allmänt religionsvetenskapliga ämnen.
- Johannelunds teologiska högskola klarar inte att ge hela den utbildning man har kandidatexamensrätt för på egen hand. Att högskolans studenter måste läsa 30 högskolepoäng religionsvetenskap vid Uppsala universitet för att examensfordringarna för en kandidatexamen om 180 högskolepoäng ska uppnås, är problematiskt. Det finns en skriftlig överenskommelse lärosätena emellan underskriven av rektorn vid Johannelunds teologiska högskola och prefekten vid teologiska institutionen vid Uppsala universitet. Det finns inget tydligt avtal som reglerar ett långsiktigt samarbete kring kursen i religionsvetenskap specifikt och sätter upp villkor för hur länge samarbetet ska fortsätta, eller hur samarbetet bör avslutas om någon part så önskar. Att Uppsala universitet skulle kunna avsluta samarbetet när som helst gör Johannelunds teologiska högskola till en sårbar akademisk miljö. Det innebär att högskolan inte kan garantera kvaliteten i hela utbildningen för överskådlig framtid. Johannelunds teologiska högskola skulle i sin tur kunna bryta överenskommelsen eller välja att ge kurser med något helt annat innehåll i stället. Det finns med andra ord en inbyggd osäkerhet i denna struktur som inte har beaktats i tidigare prövningar av högskolans lämplighet som akademisk utbildningsanordnare.
- För antagning till utbildningsprogrammen vid Johannelunds teologiska högskola som benämns Johannelund integrerad prästutbildning 5,5 och 4,5 år, begär högskolan vid sidan av grundläggande och särskild behörighet dessutom en skriftlig rekommendation från i första hand präst/pastor, diakon eller kyrkligt anställd som känner den sökande. Rekommendationen ska skickas direkt till Johannelunds teologiska högskola. Därefter kallas den sökande till ett samtal för information om prästutbildningsprogrammets integrerade karaktär. Detta jämför Johannelunds teologiska högskola med prästkandidaters antagning till stift. Detta antagningsförfarande äventyrar studenternas rätt att slippa uttala sig om sin tro, alternativt rätt att slippa uttala sig om att de inte är

religiösa. Det reser också frågan om utbildningarna verkligen är öppna för alla intresserade eller för bara präst/pastorskandidater.

Högskoleverket bedömer att de redovisade bristerna sammantaget ger anledning att ifrågasätta Johannelunds teologiska högskolas rätt att utfärda kandidatexamen i teologi.

Beslut

Högskoleverket finner anledning att ifrågasätta Johannelunds teologiska högskolas rätt att utfärda kandidatexamen i teologi.

Johannelunds teologiska högskola ska senast den 2 juni 2010 redogöra till Högskoleverket för vilka åtgärder som vidtagits angående bristerna. Därefter kommer Högskoleverket att ta ställning till om det finns skäl att göra en framställning till regeringen om återkallande av examensrätt.

Beslut i detta ärende har fattats av universitetskanslern Anders Flodström efter föredragning av utredaren Agnes Ers i närvaro av kommunikationsstrategen Åsa Kleveland, verksjuristen Mikael Herjevik och t.f. avdelningschefen Joakim Palestro.

Anders Flodström

Agnes Ers

Bilagor:

De sakkunnigas yttrande

Högskoleverkets PM och bedömningsmall

Kopia till:

Regeringen

De sakkunniga

Bedömargruppens yttrande

Johannelunds teologiska högskola, JTH

Uppföljning av rätt att utfärda kandidatexamen i teologi

1. Bakgrund

År 1993 fick Johannelunds teologiska högskola rätt att utfärda högskoleexamen i teologi om 80 poäng. I samband med den nya examensordningen som trädde i kraft 2007, ansökte högskolan om rätt att utfärda kandidatexamen i teologi om 180 högskolepoäng, vilket beviljades. Detta beslut följs nu upp.

Till sakkunniga har Högskoleverket utsett oss, professor Anders Jeffner (ordförande), fil.dr och lektor Marja-Liisa Keinänen, professor David Hellholm och studentrepresentant Johanna Ekhagen. Utgångspunkten för vår bedömning har varit lagen (SFS 1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina och som en förlängning av denna, kap. 1 högskolelagen (SFS 1992:1434) samt bilaga 2 till högskoleförordningen (SFS 1993:100). Dessutom har vi utgått från Högskoleverkets aspekter och kriterier vid examensrättsprövningar (Nationellt kvalitetssäkringssystem för perioden 2007-2012, rapport 2007:59 R, bilaga 3). Vår bedömning baseras på skriftligt underlag från Johannelunds teologiska högskola, samt ett platsbesök då högskolans rektor, prorektor, studierektorer, lärare och studenter intervjuades. Vi gjorde även en rundvandring i högskolans lokaler vid besöket.

2. Beskrivning av utbildningen vid Johannelunds teologiska högskola

Johannelunds teologiska högskola ägs av Evangeliska Fosterlandsstiftelsen, EFS, en missionsrörelse inom Svenska kyrkan. Högskolan – som alltså benämns Johannelunds teologiska högskola – är en del av hela *Johannelund* som är Evangeliska Fosterlandsstiftelsens teologiska utbildningscentrum. Johannelund – det vill säga Evangeliska Fosterlandsstiftelsens utbildningscentrum – fungerar som ett pastoralinstitut för Evangeliska Fosterlandsstiftelsen och Svenska kyrkan. Här finns också inrättat Centrum för utveckling, CFU, vars verksamhet är riktad till kyrkor och individer. Johannelund har även ett samarbete med Hagabergs folkhögskola med en folkhögskolekurs per termin förlagd till Johannelund i Uppsala med medverkan av Johannelunds teologiska högskolas lärare. Vad högskolans lärares medverkan i folkhögskolekursen innebär mer precist är oklart.

Vid Johannelunds teologiska högskola ges ett program för högskoleexamen med huvudområde teologi, 120 högskolepoäng och ett program för kandidatexamen med huvudområde teologi, 180 högskolepoäng. Samtliga studenter läser en ämnesövergripande grundkurs i Religionsvetenskap om 30 högskolepoäng vid Uppsala universitet. I övrigt omfattar huvudområdet teologi studier inom exegetisk teologi, systematisk teologi och historisk och praktisk teologi. De olika teologiska ämnena formar sammantaget en programutbildning för kandidatexamen. Under det tredje året kan studenterna välja mellan språklig, icke-språklig eller pedagogisk inriktning av programmet. Studierna för kandidatexamen avslutas med ett självständigt arbete om 15 högskolepoäng.

Studier till präst i EFS eller Svenska kyrkan

Vid sidan av högskoleutbildningen bedriver Johannelund som nämnts så kallad pastoral utbildning som syftar till att förbereda studenterna för präst- och pastorstjänster främst i Svenska kyrkan och Evangeliska Fosterlandsstiftelsen. Av de 30 – 35 studerande som antas varje år till det teologiska programmet, antas en klar majoritet, 15 – 20 stycken också till den pastorala utbildningen. Dessa studenter läser utbildningsprogrammen ”Johannelund integrerad prästutbildning” i 5,5 år alternativt 4,5 år. Med undantag för några få gemensamma enstaka moment i samarbete med Pastoralinstitutet i Uppsala genomförs den pastorala utbildningen helt vid Johannelund med en utbildningsplan som varvar högskolekurser med pastorala moment för dem som utbildas till präster. De pastorala momenten ska uppfylla de krav som Svenska kyrkan och Evangeliska Fosterlandsstiftelsen ställer utöver kraven på examen på högskolenivå. Denna utbildning ges som återkommande utbildningsmoment under hela studietiden samt utgör en avslutande pastoral termin. Efter kandidatexamen ansöker studenten om plats på magister- eller masterprogram vid Uppsala universitet. Därefter läser studenten kurser vid Uppsala universitet på avancerad nivå, alternativt kurser vid Johannelunds teologiska högskola som tillgodoräknas vid Uppsala universitet som godtar Johannelunds teologiska högskolas nivåklassificering av dessa kurser som kurser på avancerad nivå. Här ges också pastoralteologiska poänggivande kurser inklusive verksamhetsförlagd utbildning, samt pastorala moment som inte ger högskolepoäng. Prästutbildningarna avslutas med en ”praxistermin” om 15 veckor.

3. Lärarkompetens och lärarkapacitet

Exegetisk teologi: Två lärare, båda tillsvidareanställda. Båda är män, en är docent i exegetisk teologi och en är teol.dr och lektor i exegetisk teologi. Andel undervisning inom ramen för anställningen: 70 procent. Lektorn forskar på heltid under vårterminen 2009. Lärarkompetensen och lärarkapaciteten är tillfredsställande.

Historisk och praktisk teologi: Sex lärare, alla tillsvidareanställda, en på halvtid. Tre av lärarna är kvinnor, ingen av dem är disputerad. Tre är män och alla är disputerade, varav en för närvarande är rektor och disputerad i beteendevetenskap. Andel undervisning inom ramen för anställningen varierar mellan 25 procent och 70 procent. Lärarkompetensen och lärarkapaciteten är tillfredsställande.

Systematisk teologi: Två lärare, båda tillsvidareanställda. Båda lärarna är män och båda är disputerade. Ingen är dock docent. Andel undervisning inom ramen för anställningen: Den ena har cirka 50 procent och den andra 70 procent. Lärarkompetensen och lärarkapaciteten är tillfredsställande.

Utöver detta finns en visstidsanställd manlig adjunkt på deltid som undervisar i systematisk teologi och historisk praktisk teologi.

Lärarkapaciteten och lärarkompetensen är otillräcklig när det gäller andra religioner än kristendomen och i viss utsträckning inom allmänt religionsvetenskapliga ämnen som till exempel religionssociologi om Johannelunds teologiska högskola ses som en helt självständig högskola. Det nära samarbetet med Uppsala universitet gör emellertid att den kan anses tillfredsställande. Samtidigt innebär detta att Johannelunds teologiska högskola är en sårbar akademisk miljö.

Könsfördelningen bland tillsvidareanställda lärare är ojämn. För närvarande har skolan inte en enda tillsvidareanställd disputerad kvinna. Skolan är medveten om snedfördelningen och har anställt en kvinnlig lärare i bibelvetenskap som tillträder sin tjänst i höst, men ytterligare åtgärder krävs för att komma till rätta med obalansen.

Alla disputerade lärare har 20 procent av heltid avsatt för forskning och de odisputerade har 10 procent av heltid för kompetensutveckling, vilket är väl lite. Flera av de disputerade lärarna är dock aktiva forskare.

4. Utbildningsmiljö

Johannelunds teologiska högskola bygger på och förvaltar en religiös tradition inom Svenska Kyrkan, den tradition som representeras av Evangeliska Fosterlandsstiftelsen. Högskolan bedriver utbildning och forskning med inriktning mot denna trosriktning och har en huvuduppgift i utbildning av präster och pastorer. Högskoleutbildning varvas med praktiska konfessionella övningsmoment i anslutning till kyrkliga församlingar. Samtidigt vill högskolan att kurserna ska kunna läsas utan krav på religiösa ställningstaganden och ge en allsidig bild av kristen lära och läroutveckling.

Högskolan har ett nära samarbete med teologiska fakulteten vid Uppsala universitet och flera kurser läser studenterna där. Det gäller till exempel den inledande allmänna religionsvetenskapliga kursen om 30 högskolepoäng. Det gäller dessutom grundkurser i språk och exegetik.

Det finns en strävan till allsidighet i utbildningsmiljön. Biblioteket är välförsett och kan vara bas för vetenskapliga religionsstudier. De egna kurserna behandlar dock enbart kristendom och med teologi menas uppenbarligen kristendomsstudier. Skolans religiösa anknytning gör det naturligt att studiet har ett inifrånperspektiv på den egna traditionen. Detta sätter sin prägel på utbildningsmiljön. Utbildningen har mycket lite perspektiv från andra religioner och kristendomens samspel med filosofi och kultur spelar en mycket underordnad roll. Beteendevetenskapliga metoder för religionsstudier presenteras nästan enbart i den grundläggande kursen som läses vid teologiska fakulteten vid Uppsala universitet.

Högskolan försöker uppenbarligen förena en religiös miljö med en akademisk. Undervisningsformerna är väl genomarbetade och ger möjlighet till diskussion och reflektion. Den religiöst personlighetsutvecklande ambitionen verkar vara starkare i undervisningen än förmedlingen av en kritisk prövande attityd till den egna traditionen. Den kyrkliga prägelns dominerar även om den inte innebär ett religiöst tvång gentemot lärare och studenter. Flera lärare bedriver forskning, men det är inte en allsidig religionsforskning som är det utmärkande för miljön.

I de av Evangeliska Fosterlandsstiftelsens styrelse antagna allmänna riktlinjerna för Johannelunds teologiska högskola och i några av högskolans utbildningsplaner och kursplaner finns formuleringar som kan tolkas så att högskolans huvuduppgift är att förmedla kristen tro. Ett exempel: "Johannelund ska i sin verksamhet stimulera till ett genomreflekterat kristet engagemang lokalt och globalt i dialog med aktuella samhällsfrågor samt till den egna utvecklingen som människa och kristen i ett livslångt lärande." Om högskolan ska vara öppen för alla oberoende av tro behöver det göras tydligare att de kurser som vill förmedla en kristen luthersk tro eller förutsätter en sådan tro inte är obligatoriska och inte blandas ihop med de akademiska studierna. Det är också önskvärt att de pastorala momenten i poänggivande kurser inom historisk och praktisk teologi på ett klarare sätt skiljs från den allmänna högskoleutbildningen.

Kursverksamheten vid Centrum för Utveckling, CFU, vid Johannelund är framför allt knuten till Johannelund som kyrklig utbildningsinstitution. Centrum för utveckling erbjuder sig dock att genomföra högskolekurser "utifrån det utbud som finns inom ramen för Johannelunds teologiska högskolas högskoleprogram", både från de ordinarie kurserna och alternativa kurser som då kan ges fristående. Dessa

kurser ska kunna ingå i en högskoleexamen eller kandidatexamen. Några av de poänggivande kurserna vid Centrum för utveckling utgår, av kursplanerna att döma, från att studenterna har ett kristet engagemang. Det gäller till exempel kursen ”Starta nytt – om kyrkor och församlingars nyetablerande verksamheter” 7,5 högskolepoäng och kursen ”Tillväxtdynamik i kyrkor idag” 7,5 högskolepoäng. Dessutom anger högskolan att en viss förändring av kurslitteraturen med hänsyn till att deltagarna kan ha bristande språkkunskaper kan ske när centret ger kurser ur det ordinarie kursutbudet vid Johannelunds teologiska högskola. Det riskerar att sänka den vetenskapliga nivån på kurserna.

5. Nivå, progression och fördjupning

Utbildningsplanerna kan uppfattas så att utbildningen har tre huvudområden: exegetisk teologi, systematisk teologi samt historisk och praktisk teologi. Men det går inte att uppnå 90 högskolepoäng i vart och ett av dessa områden. Tanken är uppenbarligen att huvudområdet ska vara teologi. Med teologi menas då kristendomsforskning med speciell tyngdpunkt på luthersk teologi, inte hela det religionsvetenskapliga området.

De tre delarna blir med detta synsätt aspekter på den kristna läran som traditionellt har förekommit och fortfarande är vanliga i kristendomsforskningen sådan den utformats inom olika kyrkliga traditioner. Fördjupning om 90 högskolepoäng inom huvudområdet får antas ske genom att de olika aspekterna på kristen lära och praxis sammanförs genom de olika ämnena, och ömsesidigt belyser varandra. En sådan helhetssyn betonas av lärarna. Dock vore det önskvärt att terminologi och begreppsbildning blev klarare.

Kursplanerna är väl genomarbetade och innehåller huvudsakligen relevant och kvalificerad litteratur. Vissa kritiska iakttagelser kan dock göras beträffande fördelningen mellan de båda exegetikämnen. Varför Gamla testamentets exegetik ska ha större utrymme än Nya testamentets exegetik är, speciellt inom ramen för en präst-/pastorsutbildning, svårt att förstå. I samband med intervjuerna framkom dock, att förhållandet är på väg att ändras. Den starka tonvikten på bibelteologi är en annan omdiskuterad fråga i den akademiskt exegetiska världen och särskilt betänkligt inom ramen för kurser i Nya testamentets teologi. Det kanonbegrepp som ligger till grund för bibelteologin är – i synnerhet för urkristendomens vidkommande – tvivelaktigt, i varje fall ur historisk synpunkt.

6. Säkring av kursmål och examensmål

Examensmålet är enligt utbildningsplanen för kandidatprogram i teologi 180 högskolepoäng formulerat på följande sätt:

”Programmet syftar till att ge insikter om och förståelse av religioners och olika kristna traditioners kännetecken, utveckling och roll i samhället.”

Detta mål är ambitiösare än det som kursplanernas innehåll och litteraturlistorna indikerar. Andra religioner ges endast ett visst utrymme i den inledande kursen som ges vid teologiska fakulteten vid Uppsala universitet. Avsaknaden av samhällsvetenskaplig metodundervisning begränsar starkt studenternas möjlighet till att uppnå kvalificerade kunskaper om religionen som samhällsfaktor. Kritiska perspektiv, till exempel feministiska teorier och genusperspektiv, saknas på de obligatoriska momenten, även om några av de valbara kurserna i viss mån innefattar litteratur med genusperspektiv. Utifrån skolans praktik kan man snarare formulera utbildningsmålet på följande sätt:

”Vetenskapligt grundad kunskap om kristendomens huvudlinjer med tonvikt på luthersk tradition och förmåga att reflektera självständigt över detta kunskapsstoff.”

Ett sådant examensmål får anses säkrat genom utbildningens uppläggning.

Examensarbetets plats är väl motiverat med tanke på den typ av progression som finns inom utbildningen. Utbildningens yrkesrelevans är skolans verkliga styrka. Sättet att varva utbildning och praktik för blivande präster och pastorer är grundligt genomtänkt och skolan ger också möjlighet för personlig mognad och utveckling av sådana personlighetsdrag som är viktiga för den framtida tjänsten.

7. Säkring av utbildningens kvalitet

Utbildningsmiljön vid ett så litet lärosäte som Johannelund är skör. Johannelunds teologiska högskola står nu inför ett rektorsbyte och det finns inga klara mekanismer för att behålla den akademiska prägel som skolan fått trots problemen med att balansera de konfessionella dragen. Ambitionen, som är klart uttalad, är ändå att fullfölja de kvalitetsmål som gäller för närvarande.

Enligt de insända dokumenten tas ”studieplaner” och program fram och bearbetas i kollegiet innan de fastställs i högskolestyrelsen. Kursplanerna utarbetas av ämnesansvariga, presenteras och diskuteras i kollegiet och beslut fattas i ”rektorsmötet” där bland annat studierektorerna och en studentkårsrepresentant närvarar. Utbildningsplaner fastställs likaledes av högskolestyrelsen. Rutinerna för kursutvärdering är väl utarbetade vid Johannelunds teologiska högskola. Bedömargruppen ställer sig dock tveksam till att ha muntliga utvärderingar eftersom studenterna inte kan vara anonyma vid dessa tillfällen. Någon skriftlig policy för lärartillsättning finns inte men Johannelunds teologiska högskola uppger

att man utannonserar anställningar. De sökandes vetenskapliga och pedagogiska kompetens bedöms av en intern grupp som beslutar om anställningsförslag till styrelsen som i sin tur beslutar om anställning.

I Johannelunds teologiska högskolas likabehandlingsplan definierar man målen för skolans jämställdhetsarbete och fastslår rutinerna kring detta arbete. I planen fastställs även en specifik åtgärdsplan för krissituationer. I planen diskuteras dock inte om skolan vidtagit konkreta åtgärder för att nå en jämnare könsfördelning bland lärare och studenter och om man har planer på att åtgärda den bristande medvetenhet om genusfrågor som tycks råda i undervisningen och i bristen på genusperspektiv och feministisk teori i kurslitteraturen.

Att Johannelunds teologiska högskolas studenter måste läsa 30 högskolepoäng religionsvetenskap vid Uppsala universitet för att examensfordringarna för en kandidatexamen 180 högskolepoäng ska uppnås, gör att den långsiktiga kvalitetssäkringen av utbildningen kan bli lidande. Att studenter vid Centrum för utveckling kan få högskolepoäng vid Johannelunds teologiska högskola för de kurser de går vid Centrum för utveckling enligt ovan, är likaledes negativt för utbildningens kvalitetssäkring.

8. Infrastruktur

Studenterna har mycket god tillgång till litteratur och studiemiljön är väl planerad. Högskolans fysiska miljö är starkt präglad av att Johannelund också rymmer en kristen folkhögskola, Centrum för utveckling och Salt, barn- och ungdomsverksamhet i EFS regi.

De enskilda teologiska högskolornas examensrätter. Några uppföljningar och några nya prövningar. Generella iakttagelser.

De tillstånd att utfärda filosofie kandidatexamen i teologi som beviljades Johannelunds teologiska högskola, Teologiska Högskolan, Stockholm och Örebro teologiska högskola 2007 har nu följts upp. Dessutom har nya ansökningar om examensrättigheter prövats. Newmaninstitutet har ansökt om rätt att utfärda kandidatexamen i "teologi", Pingstförsamlingarnas Teologiska Seminarium har ansökt om rätt att utfärda högskoleexamen samt kandidatexamen i "teologi", Teologiska Högskolan, Stockholm har ansökt om rätt att utfärda magister- och masterexamina i "teologi" och Örebro teologiska högskola har ansökt om rätt att utfärda magisterexamen i "exegetisk teologi/text och tolkning".

I. Historik

År 1993 beslutade regeringen att bevilja examensrätt för högskoleexamen 80 poäng för Johannelunds teologiska institut, nuvarande Johannelunds teologiska högskola (JTH), Teologiska Högskolan, Stockholm (THS) och Örebro Missionsskola (ÖMS), nuvarande Örebro teologiska högskola (ÖTH).¹ Anledningen till att dessa enskilda utbildningsanordnare hade ansökt om examensrättigheter var den nya högskolelag som trädde i kraft 1 juli 1993. Den hade föregåtts av olika utredningar och propositioner. De viktigaste var

- Ds 1992:1, Fria universitet och högskolor
- Prop. 1992/93:1, Universitet och högskolor, frihet för kvalitet, och
- Prop. 1992/93:169, Högre utbildning för ökad kompetens.

Som ett led i strävan att vidga friheten i det svenska utbildningssystemet, sågs det som nödvändigt med etableringsfrihet, men endast enligt klara regler. Därför reglerades relationen mellan staten och de fristående lärosätena, som hittills hade haft olikartade avtal i förhållande till staten. En examensordning infördes, där

---

¹ ÖTH är idag en del av Örebro Missionsskola. I denna text används härnäst endast högskolornas nuvarande beteckningar.

generell examen var en form och yrkesexamen en annan. Möjligheten öppnades för de enskilda teologiska högskolorna att ansöka om examensrättigheter. Dessutom öppnades möjligheten för dessa högskolor att ansöka om statsbidrag. Den nya lagen föreskrev att de enskilda utbildningsanordnarna av eftergymnasial utbildning måste ansöka om examensrätt. Att få examensrätt var ingen garanti för att få statsbidrag och vice versa.

1.1 Den Andréenska utredningen 1993

Universitetskanslern anmodades av Utbildningsdepartementet i december 1992 att yttra sig över samtliga ansökningar. Det gällde förutom JTH, THS och ÖTH ett antal mindre fristående seminarier.² Kanslersämbetet gav en grupp sakkunniga uppgiften att bereda ärendet. I juni 1993 överlämnade de sakkunniga sin utredning De frikyrkliga seminarierna som högskolor (Kanslersämbetets rapport 1993:1).³ På grundval av denna utredning föreslog kanslersämbetet att THS skulle ges rätt att utfärda högskoleexamen om 80 poäng enligt högskoleförordningen. JTH och ÖTH föreslogs få motsvarande examensrättighet ”under förutsättning att” gällande bestämmelser för tillsättning av lärare och antagning av studerande ändrades inom högst ett år så att de motsvarade tillsättnings- och antagningsreglerna vid offentliga universitet och högskolor. De sakkunniga förordade att examensrätterna skulle beviljas ”under förutsättning att” vissa problematiska aspekter åtgärdades. Ofullständiga beslut på grundval av dylika yttranden går igen i flera av de provningar som gällt de enskilda teologiska högskolorna genom åren.

1.2 Avtal med staten

I oktober 1993 undertecknades avtal mellan staten och dessa tre enskilda utbildningsanordnare avseende statligt bidrag till verksamheten. I avtalen reglerades belopp, utbetalningsrutiner, redovisningsskyldigheter och ”övriga villkor”. Ett av de övriga villkoren gällde krav för behörighet till tjänst som lärare. Endast krav på hög vetenskaplig och pedagogisk kompetens fick uppställas. Men stor vikt fick fästas vid ”kandidatens lämplighet för verksamheten vid institutet”. Vidare avsåg avtalen ”teologisk utbildning till högskoleexamen 80 poäng”. Ingen av parterna har sagt upp avtalen.

---

² Nordiska Teologiska Seminariet i Överås, Korteboskolan i Jönköping, och Götabro Missionsskola i Kumla.

³ De sakkunniga var förutvarande universitetskanslern, professor Carl-Gustaf Andréén, Lund, som ordförande, professor Gustav Björkstrand, Åbo, som expert och docent (numera professor) Anders Bäckström, Uppsala som sekreterare.

1.3 Johannelunds teologiska högskola, JTH

JTH fick alltså tillstånd att utfärda högskoleexamen om 80 poäng 1993. Vid uppföljningen av examensrättigheterna 1996 ansåg de sakkunniga att JTH skulle ha fortsatt rätt att utfärda denna examen. Ett förbehåll var att JTH inom en viss tidsperiod reviderade sin utbildningsplan och klargjorde begränsningarna i examensrätten. Det skulle alltså framgå av examensbeviset att högskoleexamen vid JTH inkluderade en baskurs om 40 poäng vid Uppsala universitet. Ett annat förbehåll var att JTH styrkte att lärarbesättningen vid utbildningen hade återställts, vilket i klartext innebar att en vakans skulle tillsättas. JTH kritiserades också av de sakkunniga för att man inte hade separerat antagningen till utbildning från antagningen till pastorstjänst. Genom att kalla alla sökande till utbildningen till intervju, kunde osäkerhet uppstå i tolkningen av gällande bestämmelser, menade de sakkunniga.

1.4 Teologiska Högskolan, Stockholm, THS

Teologiska Högskolan, Stockholm fick likaledes rätt att utfärda högskoleexamen 80 poäng 1993. År 1996 fick THS efter ovan nämnda uppföljning behålla rätten att utfärda högskoleexamen om 80 poäng. Samma år prövades högskolans ansökan om rätt att utfärda teologie kandidatexamen, det vill säga den gamla yrkesexamen, om 140 respektive 160 poäng. Resultatet av prövningen var att THS fick rätt att utfärda teologie kandidatexamen motsvarande 140 poäng.

1.5 Örebro teologiska högskola, ÖTH

ÖTH fick precis som de andra två högskolorna rätt att utfärda högskoleexamen 80 poäng 1993. Efter uppföljningen 1996 fick de behålla rätten att utfärda denna examen "samtidigt som arbetet på att tydliggöra skolans högskolemässighet påskyndas". Med denna formulering avsåg de sakkunniga uppmärksamma det faktum att ÖTH måste säkra kravet på vetenskaplighet i undervisningen och stryka formuleringar i utvecklingsmålen för högskolans utbildning som gjorde gällande att "utbildningen inte är förutsättningslös utan genomförs i kritik av gängse vetenskapligt synsätt". Eftersom sådana formuleringar "går längre än vad den hermeneutiska vetenskapstraditionen avser" är de inte acceptabla vid en högskoleutbildning, menade de sakkunniga.

År 2003 beviljades högskolan rätt att utfärda teologie kandidatexamen om 140 poäng. Bedömare konstaterade med tillfredsställelse att det högskolemässiga tänkandet hade utvecklats "i många delar" vid högskolan sedan 1993. Samtidigt påpekade man att ingen öppen tillsättning av lärare hade skett sedan 1993. Den vetenskapliga och pedagogiska skickligheten hos den sökande ska vara överordnat den sökandes personliga lämplighet vid lärartillsättningar, betonade man. Här refererade man indirekt till den formulering som återfinns i avtalet med staten, som gjorde gällande att stor vikt *fick* fästas vid "kandidatens lämplighet för

verksamheten vid institutet” (se avsnitt 1.2). Denna formulering togs också upp i 1996 års uppföljning av examensrätterna, och de sakkunniga menade att den ska tolkas så att de speciella krav på lämplighet som en mindre högskola kan vara betjänt av bör kunna vägas in då den vetenskapliga och pedagogiska meriteringen i övrigt uppfylls. Villkor av politisk, religiös eller annan art får dock inte uppställas. Slutligen tog de sakkunniga 2003 också upp att ”ett nödvändigt villkor för examensrätten är nyanställningen av en lärare i religionshistoria”.

2. Ny examensordning 2007

Som en följd av det europeiska samarbetet inom högre utbildning och den så kallade Bolognaprocessen, infördes en ny examensordning i Sverige den 1 juli 2007. Därmed togs yrkesexamen teologie kandidatexamen om 140 alternativt 160 poäng bort. De enskilda teologiska högskolorna anmodades att, om de önskade, ansöka om och provas för generell examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina.⁴ I slutet av 2006 inkom ansökningar från JTH, THS och ÖTH som prövades i sedvanlig ordning.

2.1 Beviljade examensrätter enligt den nya examensordningen

År 2007 fick Johannelunds teologiska högskola rätt att utfärda kandidatexamen i teologi motsvarande 180 högskolepoäng i enlighet med den nya examensordningen. I Högskoleverkets yttrande framhölls att den nya examensrätten skulle följas upp med avseende på ”säkringen av den successiva fördjupningen inom det huvudsakliga området”. De sakkunniga framhöll också att ett fortsatt samarbete med teologiska fakulteten vid Uppsala universitet var en viktig förutsättning för att bedriva kandidatprogram vid JTH. Dessutom menade man att de ekonomiska implikationerna av examensrätt i teologi motsvarande 180 högskolepoäng behövde utredas ytterligare. Samma år fick JTH avslag på sin ansökan om examensrätt för magisterexamen i teologi. Nu har den beviljade rätten att utfärda kandidatexamen i teologi följts upp.

År 2007 fick Teologiska Högskolan, Stockholm rätt att utfärda kandidatexamen i teologi motsvarande 180 högskolepoäng i enlighet med den nya högskoleförordningen. I Högskoleverkets yttrande framhölls att den nya examensrätten skulle följas upp med avseende på ”säkringen av den successiva fördjupningen inom det huvudsakliga området”. Samma år fick de avslag på sin ansökan om rätt att utfärda magisterexamen samt masterexamen i teologi. Nu har den beviljade examensrätten att utfärda kandidatexamen i teologi följts upp, samt har en ny ansökan om att utfärda magister samt masterexamen i teologi prövats. År 2007 fick Örebro teologiska högskola rätt att utfärda kandidatexamen i teologi motsvarande 180 högskolepoäng i enlighet med den nya examensordningen. I

---

⁴ Det framgår av proposition 2004/05:162, s. 110 och ett brev från Utbildnings- och kulturdepartementet ställt till de enskilda utbildningsanordnarna av den 5/9 2006.

Högskoleverkets yttrande framhölls att den nya examensrätten på de sakkunnigas inrådan skulle följas upp med avseende på ”säkringen av den successiva fördjupningen inom det huvudsakliga området samt säkringen av lärarkompetensen i religionshistoria”. Noteras kan alltså att problemet med lärarkompetens i religionshistoria kvarstod precis som i 2003 års prövning. Samma år fick de avslag på sin ansökan om examensrätt för magisterexamen i teologi. Nu har den beviljade examensrätten för kandidatexamen i teologi prövats, samt har en ny ansökan om rätt att utfärda magisterexamen i ”exegetisk teologi/text och tolkning” prövats.

3. Newmaninstitutet, Pingstförsamlingarnas Teologiska Seminarium och Ersta Sköndal högskola

I februari 2008 fick Newmaninstitutet avslag på en ansökan om rätt att utfärda filosofie kandidatexamen i teologi. De huvudsakliga skälen till avslaget var

- Egentliga kalkyler avseende studentomfattning och kostnader för administration saknades.
- Utbildningsmiljön var begränsad.
- Bibliotek och undervisningslokaler var ej färdigställda.
- Utbildningens uppläggning var oklar gällande hur de olika delarna ska relatera till varandra.
- Hur den successiva fördjupningen ska ske framgick ej.

Newmaninstitutet ansökte 2008 ånyo om rätt att utfärda kandidatexamen i ”teologi” om 180 högskolepoäng, en ansökan som nu har prövats.

Pingstförsamlingarnas Teologiska Seminarium, PTS, har ansökt om rätt att utfärda högskoleexamen i ”teologi”, 120 högskolepoäng och kandidatexamen i ”teologi”, 180 högskolepoäng, en ansökan som nu har prövats.

Ersta Sköndal högskola inkom i januari 2009 med en ansökan om rätt att utfärda kandidatexamen i ”teologi”. Högskoleverket har inte ännu prövat denna ansökan.⁵ För närvarande har Ersta Sköndal högskola rätt att utfärda högskoleexamen i teologi 120 högskolepoäng.

4. Frågeställningar och problemområden

I Högskoleverkets yttranden gällande de examensrätter som beviljades Johannelunds teologiska högskola, Teologiska Högskolan, Stockholm och Örebro teologiska högskola 2007 framhölls, som ovan nämnts, att den nya examensrätten skulle följas upp med avseende på ”säkringen av den successiva fördjupningen

---

⁵ Högskoleverket prövar i regel ansökningar om examensrätter som inkommer senast den 15 oktober före midsommar påföljande år.

inom det huvudsakliga området”. Under handläggningen av dessa ärenden har ett flertal ytterligare frågeställningar uppkommit som har visat sig centrala i föreliggande granskning av säkringen av utbildningarnas (framtida) kvalitet. Det handlar i tur och ordning om frågan om de enskilda högskolornas juridiska status, den nya examensordningens konsekvenser för utbildningarnas utformning, högskolemässighet, samt tillgodoräkningen.

5. De enskilda högskolornas juridiska status

Stiftelser, aktiebolag och föreningar är rättssubjekt i privaträttslig form.

Registrerade trossamfund ingår i kategorin föreningar. I regeringsformen (RF) 11 kap. § 6 ges den rättsliga förutsättningen för ”offentlig förvaltning genom enskilda”. Om förvaltningsuppgiften innefattar myndighetsutövning ska det ske med stöd av lag. En följd av att en enskild utbildningsanordnare får tillstånd att utfärda vissa examina är att utbildningsanordnaren också får till uppgift att fatta beslut om antagning och examination och i vissa fall också göra disciplinära ingripanden. Krav på studentinflytande, skyldighet att inrätta disciplinnämnder och redovisa åtgärder i samband med till exempel breddad rekrytering regleras i avtal dock endast med några få enskilda utbildningsanordnare. I de flesta fall – till exempel när det gäller de enskilda teologiska högskolorna – är frågor om antagning, samt förfarandet i samband med examination och utfärdande av examensbevis helt oreglerade.

En enskild utbildningsanordnare som fått tillstånd att utfärda examina har att följa

- regeringens beslut om examenstillstånd,
- lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina och som en förlängning av denna, 1 kap. högskolelagen (1992:1434), samt
- det avtal som upprättats med staten i varje enskilt fall.

5.1 Regeringens beslut om rätt att utfärda examen

I regeringens beslut om examenstillstånd framkommer i fallen med de enskilda teologiska högskolorna som fick tillstånd 2007 att berörda högskolor får utfärda teologie kandidatexamen för den som före den 1 juli 2007 har påbörjat en utbildning som leder fram till en sådan examen, dock längst till och med utgången av juni 2015. Det är en övergångsregel som gäller även statliga lärosäten. I övrigt står ingenting i regeringens beslut som utökar eller begränsar de enskilda teologiska högskolornas befogenheter gentemot enskilda studenter eller gentemot staten.

5.2 Lagen om tillstånd att utfärda vissa examina

Högskoleverket har i en rapport från 2008 kommit fram till att det offentliga skyddet för rättssäkerheten är tillämpligt på enskilda utbildningsanordnare endast i en begränsad omfattning (Högskoleverkets rapport 2008:37 R, s. 23).

Enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina ska utbildningen vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund och på beprövad erfarenhet samt bedrivs så att den i övrigt uppfyller kraven som ställs på utbildning i 1 kap. högskolelagen. Beträffande examen som tillståndet avser ska utbildningen också svara mot de särskilda krav som uppställs i bilaga 2 till högskoleförordningen, examensordningen. De enskilda utbildningsanordnarna är skyldiga att medverka i uppföljningar och utvärderingar av utbildningen. Beslut om återkallelse av tillstånd att utfärda examina fattas av regeringen efter framställning av Högskoleverket. Innan Högskoleverket gör en sådan framställning ska utbildningsanordnaren ha getts tillfälle till rättelse. I lagen hänvisas vidare till diskrimineringslagen (2008:567) som ska tillämpas av lärosätena. Vidare framgår av lagen att tillstånden att utfärda examina får förenas med villkor om rätt för enskilda att ta del av handlingar hos utbildningsanordnarna, men offentlighetsprincipen gäller inte annat än vid vissa större fristående utbildningsanordnare. Enligt Högskoleverkets uppfattning ger lagen möjlighet för de enskilda utbildningsanordnarna att själva bestämma de preciserade krav som ska gälla för den examen som tillståndet gäller (Högskoleverkets rapport 2008:37, s. 15). Högskoleverket har också kommit fram till att objektivitets- och likhetsprincipen i RF 1 kap. 9 § är tillämplig på uppgifter de enskilda utbildningsanordnarna har i samband med examensrättigheterna (ibid. s. 23).

I övrigt är inte enskilda utbildningsanordnare skyldiga att tillämpa det omfattande regelverk som gäller för de statliga universiteten och högskolorna. De villkor som uppställs för de enskilda lärosätena har mer att göra med en god kvalitet i utbildningen och vissa allmänna principer som bör gälla i ett demokratiskt samhälle såsom rätt till viss insyn, förbud mot diskriminering, främjande av jämställdhet och studentinflytande. Det innebär till exempel att högskoleförordningens detaljerade bestämmelser om utbildning, organisation och lärare formellt inte behöver följas. De stora enskilda högskolorna Chalmers och Högskolan i Jönköping som privatiserades 1993-1994 har dock själva valt att inom många områden följa bestämmelserna (Högskoleverkets rapport 2008:27 R).

5.3 De enskilda teologiska högskolornas avtal med staten

För de enskilda teologiska högskolorna finns det en formulering i avtalen med staten som gäller lärartillsättningen, som nämnts ovan. Det beror på att en av den Andréenska utredningens viktigaste slutsatser, på förekommen anledning, var just att politisk, religiös eller annan ideologisk övertygelse inte får påverka valet av lärare vid tillsättningar. I övrigt finns ingenting i avtalen med staten som ytterligare reglerar de enskilda teologiska högskolornas verksamhet.

5.4 De enskilda högskolornas delegationsordningar

I föreliggande ärenden har vikt fästs vid högskolornas och skolornas delegationsordningar som en kvalitetsaspekt. De har betydelse för utbildningarnas kvalitet eftersom det handlar om utformande och fastställande av kursplaner, examinationsformer, val av litteratur och andra aspekter som påverkar kvalitetssäkringen i stort vid ett lärosäte.

6. Den nya examensordningens konsekvenser för utbildningarnas utformning

Som framhålls i rapporten Granskning av utbildningarna inom religionsvetenskap och teologi (rapport 2008:41 R), ska den utbildning som fram till den 1 juli 2007 syftade till att ge en bred men sammanhållen utbildning för präster, numera tjäna flera och delvis helt nya syften. De ämnen som tidigare i huvudsak lästes av blivande präster inom ramen för den gamla teologie kandidatexamen kan nu i princip kombineras med ämnen som traditionellt inte har lästs inom ramen för samma examen.

6.1 Huvudområde

Det är inte heller självklart att studierna för en generell examen har sin fördjupningsdel inom ett ämne. Den nya examensordningen kräver bara att det föreligger fördjupning inom ett huvudområde. Det står varje lärosäte fritt att definiera och avgränsa sådana huvudområden.

I rapporten Granskning av utbildningarna inom religionsvetenskap och teologi (rapport 2008:41 R) dras slutsatsen att teologi, som från början är benämningen på ett brett kunskapsfält, på samma nivå som exempelvis humaniora eller medicin, nu måste brytas ner till mindre enheter. De utbildningar som nu har granskats har länge haft som sin huvuduppgift att utbilda präster för Svenska kyrkan eller pastorer för frikyrkliga samfund. Denna äldre utbildning hade formen av ett yrkesprogram utan tydliga krav på fördjupning. Däremot var det önskvärt att utbildningen rymde så många klassiska teologiska ämnen som möjligt. Det avspeglade sig i sammansättningen av lärarkåren vid lärosätena. Denna syn på utbildningen präglar fortfarande utbildningarna och sammansättningen av lärarkåren vid de enskilda teologiska högskolorna. Traditionen innehåller också en delvis annan tolkning av begreppen progression och fördjupning än inom andra humanistiska ämnen. Det har vållat vissa metodiska svårigheter i granskningen. Ska progression och fördjupning mätas inom de enskilda ämnena eller inom de nya huvudområdena, som består av flera ämnen, eller inom de fullständiga programutbildningarna?

Högskoleverket och de sakkunniga har i föreliggande granskningar sökt bedöma kvaliteten i utbildningen som faktiskt ges och dess relation till olika huvudområdets benämningar. Är huvudområdet/huvudområdena väl definierade och rimligt avgränsade? Är lärarkapaciteten och lärarkompetensen sammantaget

tillräcklig? Det vill säga: finns tillräckligt antal tillsvidareanställda lärare med adekvat kompetens inom varje ämne? Uppnås fördjupning om det antal högskolepoäng som föreskrivs i examensordningen inom respektive huvudområde i de olika utbildningarna?

7. Högskolemässighet

7.1 Yrkesinriktade kurser och pastoralteologiska kurser

I den Andréenska utredningen från 1993 uppmärksammades problemet med förekomsten av ren församlingspraktik och konfessionellt orienterade praktisk-teologiska övningskurser vid de enskilda seminarierna. Det påpekades att de integrerade utbildningarna, där teori och praktik varvas parallellt, i och för sig har sina pedagogiska poänger. Däremot blir det ”svårt att avgöra när det vetenskapliga studiet övergår till rent praktisk övningsverksamhet med konfessionell inriktning” (Kanslersämbetets rapport 1993:1, s. 22). Lågt räknat bedömdes 10 – 30 poäng som klart urskiljbara såsom praktisk-teologiska moment och det konstaterades att dessa moment borde räknas bort från de uppgivna poängtalerna.

Även i föreliggande prövningar har utbildningarnas uppläggning med avseende på hur de teoretiska delarna och de praktisk-teologiska momenten skiljs åt varit en viktig aspekt att granska närmare. Dessutom har förekomsten av de pastoralteologiska kurser som ges i samarbete med Svenska kyrkans pastoralteologiska institut och organiseringen av denna del av utbildningarna tagits upp för granskning. De pastoralteologiska kurserna i samarbete med Svenska kyrkans pastoralinstitut är en ny företeelse på universiteten och högskolorna. Kurserna är konfessionella i den bemärkelsen att de förutsätter en tro. De är också konfessionella i den bemärkelsen att flera av de praktiska övningarna ingår i Svenska kyrkans ritual. Kurserna kan dock sökas av alla studenter. Av hänsyn till religionsfriheten är de praktiska övningarna under den verksamhetsförlagda utbildningen frivilliga och kan ersättas av auskultation. Auskultationen examineras genom att studenten skriver en kort rapport.⁶

7.2 Antagning

När utredningen 1993 presenterades fanns fortfarande ett bekännelsekrav för att bli antagen vid ÖTH och JTH kvar (detta krav fanns alltså inte vid THS). Utredningen ansåg därför att ÖTH och JTH skulle ges ”rätt att utfärda

---

⁶ För en mer ingående beskrivning av de pastoralteologiska kurserna som ges vid högskolor och universitet i samverkan med Svenska kyrkans pastoralinstitut, se Högskoleverkets beslut angående fördjupade granskningar av utbildningar i teologi och religionsvetenskap vid statliga lärosäten, reg. nr 643-3060-07.

högskoleexamen under förutsättning att konfessionstillhörighet och bekännelsekrav inte blir behörighetsgivande” (ibid. s. 29). Denna aspekt har beaktats även i föreliggande granskningar.

7.3 Tillsättning av lärare

En tredje aspekt som togs upp redan 1993 var att det är av yttersta vikt att politisk, religiös eller annan ideologisk övertygelse inte får påverka valet av lärare vid tillsättningar. Utredningen uppmärksammade att konfessionstillhörigheten tillmättes större betydelse än vetenskaplig och pedagogisk skicklighet vid både ÖTH och JTH (detta gällde alltså inte THS). Utredningen ansåg att ett villkor för att ÖTH och JTH skulle få examensrättigheter skulle vara att tillsättningen av läraranställningar fortsättningsvis skulle följa högskoleförordningens regel om att vetenskaplig och pedagogisk skicklighet ska vara utslagsgivande. Som redan nämnts resulterade det i en skrivning i avtalen med staten om att endast krav på hög vetenskaplig och pedagogisk kompetens fick uppställas. Men stor vikt fick fästas vid ”kandidatens lämplighet för verksamheten vid institutet”. Hur lärartillsättningen sker på de enskilda teologiska högskolorna har uppmärksammats även i föreliggande provningar.

8. Tillgodoräknanden

Vid 1993 års provning av de fria teologiska seminariernas högskolemässighet konstaterades att de studerande vid seminarierna redan hade rätt att uppbära studiemedel. Dessutom konstaterades att de teologiska fakulteterna i Lund och Uppsala genom en överenskommelse från 1984 automatiskt tillgodoräknade de fria seminariernas utbildning såsom motsvarande 40 poäng. Ytterligare tillgodoräknanden upp till 40 poäng kunde tillkomma, vilka i så fall grundade sig på enskilda ansökningar och på respektive examinatorers bedömningar. Utredningen fann ingen anledning att ifrågasätta de generella och automatiska tillgodoräknandena utan tog dem istället som en utgångspunkt i bedömningen av de fria seminariernas ”högskolemässighet”.

8.1 PM om tillgodoräknande

År 1995 skrev så de teologiska institutionerna vid Uppsala och Lunds universitet på uppdrag av fakultetsledningarna ett PM om ”tillgodoräknande av genomgången utbildning vid de nya teologiska högskolorna resp. frikyrkliga seminarierna”. Skrivelsen var ett resultat av en inventering av då kända problem samt besök hos de nya högskolorna för genomgång av respektive institutions uppläggning av studierna. När så var relevant, reviderades mallen för tillgodoräknande. Här hänvisades till beslut om generell tillgodoräknande av baskursen i religionsvetenskap från slutet av 1970-talet och början av 1980-talet. Dessa beslut,

fattade på linjenämnds nivå i Lund och Uppsala, måste ha upphört att gälla senast i samband med införandet av 1993 års examensordning, menade författarna.

En slutsats i detta PM är att akademisk standard kunde föreligga även om studierna ”till innehåll och färdighetsträning” inte överensstämde med det religionsvetenskapliga programmets, som på den tiden ledde fram till en teologie kandidatexamen, uppläggning och innehåll. Tyngdpunkten vid tillgodoräknande enligt de nya generella reglerna måste ligga vid nivån med avseende på färdighetsträning och självständigt arbete, inte vid den innehållsliga överensstämmelsen mellan lärosäten vad gäller litteraturen och de frågeställningar som tas upp i undervisningen. Här gjordes således en åtskillnad mellan å ena sidan kunskapsinnehåll och å andra sidan färdighetsträning.

Vidare utarbetades således ett förslag till tillgodoräknanden av studier vid de fria seminarierna Överås och Kortebo, och de nya högskolorna, JTH, ÖTH och THS. Generella avtal eller överenskommelser mellan de stora fakulteterna och de små enskilda teologiska högskolorna om tillgodoräknanden inför framtiden är fortfarande vanligt förekommande. I föreliggande prövningar har systematiserade, generella avtal och överenskommelser om tillgodoräknanden betraktats som indikatorer på den akademiska miljön vid de enskilda teologiska högskolorna och kvaliteten i deras utbildningar.

Referenser

Tryckt material

Autonomiutredningen, SOU 2008:104.

De frikyrkliga seminarierna som högskolor – en utredning. Kanslersämbetets rapport 1993:1.

Examensrättsprövning ÖTH. HSV:s yttrande och de sakkunnigas yttrande, 2003.

Examensrättsprövning: Teologisk utbildning vid frikyrkliga seminarier och vid Umeå universitet, Högskoleverkets rapportserie. 1996:15 R.

Examensrättsprövning: Uppföljning av teologisk utbildning. Högskoleverkets rapportserie, 1996:18 R.

Fria universitet och högskolor. Ds 1992:1.

Högre utbildning för ökad kompetens. Prop. 1992/93:169.

Ny värld, ny högskola. Prop. 2004/05:162.

Rättssäkerheten för studenter hos enskilda utbildningsanordnare med examensrätt. Högskoleverkets rapport 2008:37 R.

Stiftelsehögskolereformen – en uppföljning. Högskoleverkets rapport 2008:27 R.

Universitet och högskolor. Frihet för kvalitet. Prop. 1992/93:1.

Övrigt skriftligt material

Avtal mellan staten och de enskilda teologiska högskolorna, oktober 1993.

Brev från Utbildnings- och kulturdepartementet till enskilda utbildningsanordnare
2006-09-05.

Tillgodoräknande av genomgången utbildning vid de nya teologiska högskolorna
resp. frikyrkliga seminarierna. PM Lunds universitet, 1995-03-16.